

PreEscacs creatius

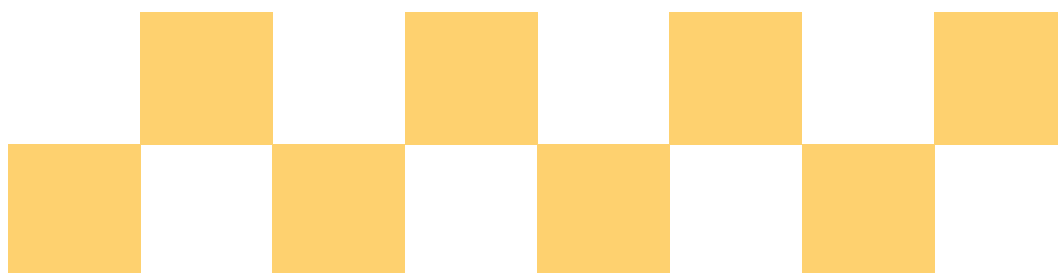


Edita: AIDE (Asociació Internacional per a la Difusió dels Escacs)
info@educachess.org
www.educachess.org



Edició: Juny 2026
ISBN: 978-84-17431-63-1
Dipòsit legal: L.534-2026

Diseny cobertes: Jordi Prió Burgués
Maquetació: Jordi Prió Burgués
Il·lustracions: Alejandra Santin



© AIDE
Apolonio Domingo García del Rosario
Miriam Monreal Aladrén
Jordi Prió Burgués
Alejandra Santin



Cap part d'aquesta publicació no pot ser reproduïda, emmagatzemada o transmesa per cap mitjà sense el permís d'AIDE.

AIDE, a través del projecte *Educachess*, té la voluntat de facilitar progressivament l'accés gratuït en format PDF a tots els seus materials educatius. Aquesta disponibilitat s'anirà fent efectiva en funció del suport econòmic obtingut mitjançant mecenatge, *crowdfunding* o els beneficis generats per la venda dels llibres. Fins que cada material sigui oficialment alliberat, la seva reproducció, distribució o difusió requerirà l'autorització expressa d'AIDE.

Índex

Presentació.....	3
Continguts	4
Estructura de les unitats.....	6
Metodologia.....	7
Avaluació.....	8

Exercicis

U1 El tauler.....	11
U2 El rei.....	23
U3 La torre.....	35
U4 L'alfil.....	47
U5 La dama	59
U6 El cavall.....	71
U7 El peó.....	83
U8 Les peces.....	95

Preescacs creatius

Escacs

Educatiu

Etapa Infantil

El projecte *Educachess*, altruista i solidari, ha anat evolucionant des dels seus inicis, a principis d'aquest segle. En aquella primera etapa ja es treballaven els escacs a partir de les seves transversalitats (*escacs transversals*), fins a arribar a l'enfocament actual, basat en els **escacs educatiu**, que en facilita la implementació a l'escola en horari lectiu.

Aquest nou plantejament utilitza els escacs com a centre d'interès per abordar una formació **competencial, integral i inclusiva** de l'alumnat. Per fer-ho, proposa treballar els continguts amb un enfocament **transdisciplinar** (transversal i holístic), incorporant les noves aportacions de la **neuroeducació** i del **pensament computacional**, i aplicant el model del **Disseny Universal per a l'Aprenentatge** (DUA). En l'etapa d'infantil, el pensament computacional s'integra de manera inicial, lúdica i manipulativa, a través d'activitats que ajuden a organitzar la informació, reconèixer patrons, seguir seqüències, anticipar accions i resoldre petits reptes.

Així mateix, els *escacs educatiu* garanteixen l'aprenentatge del joc dels escacs amb la finalitat de poder jugar partides completes i resoldre reptes escaquístics, ja que en la majoria de projectes d'escacs transversals tan sols es treballen els moviments i el valor de les peces, així com alguns altres conceptes elementals.

En el llibre *Els escacs, un recurs educatiu. Com implementar els escacs a l'escola* s'explica, de manera detallada, aquest nou enfocament i com universalitzar l'ensenyament i l'aprenentatge dels escacs als centres educatiu des de l'etapa d'infantil.

Un dels punts forts d'*Educachess* és que els seus autors i la majoria dels seus col·laboradors procedeixen de l'àmbit educatiu. Des d'aquest projecte es creen, dissenyen, actualitzen periòdicament i publiquen materials diversos (llibres, dossiers i multimèdia interactius), tant per a l'alumnat (ús individual o material socialitzable) com per al professorat (recursos educatiu per a l'aula i/o per a la seva formació en didàctica dels escacs).

Així doncs, *Educachess* presenta una proposta completa i adaptada a cadascuna de les etapes educatives obligatòries: **Preescacs creatius** per a infantil; **Juga i aprèn** per a primària; i **Escacs per a tothom** per a secundària. Per a cadascuna d'aquestes etapes s'ofereix un llibre per al professorat que conté les activitats de tots els cursos de l'etapa corresponent i, a més, s'indica com utilitzar els nombrosos recursos complementaris elaborats.

Les **metodologies actives** escollides i les activitats proposades estimulen l'alumnat a jugar, experimentar, sentir, descobrir, manipular, moure's, crear... Aquestes experiències afavoreixen la plasticitat neuronal, potencien les capacitats cognitives —especialment les **funcions executives**— i contribueixen al desenvolupament d'**habilitats emocionals, motrius i creatives**. Així mateix, ajuden l'alumnat a progressar en la resolució de reptes, tant individualment com en equip. En definitiva, afavoreixen un aprenentatge competencial, creatiu, vivencial, motivador i inclusiu.

Un altre dels valors afegits d'*Educachess* és que potencia la manipulació i el desenvolupament de la **grafomotricitat** en l'etapa d'infantil. Segons investigacions recents en l'àmbit de la neurociència, convé evitar l'ús excessiu de pantalles interactives i potenciar l'escriptura manual, sobretot en les etapes inicials d'escolarització, per afavorir un progrés cognitiu òptim de l'alumnat.

Per tot això, en aquest projecte s'han potenciat aquests dossiers d'exercicis, que es realitzen traçant i pintant, amb la incorporació de moltes més propostes. A més, els dossiers serviran a l'alumnat com a **portafoli** per ajudar-lo en el procés **autoavaluatiu** del seu aprenentatge.

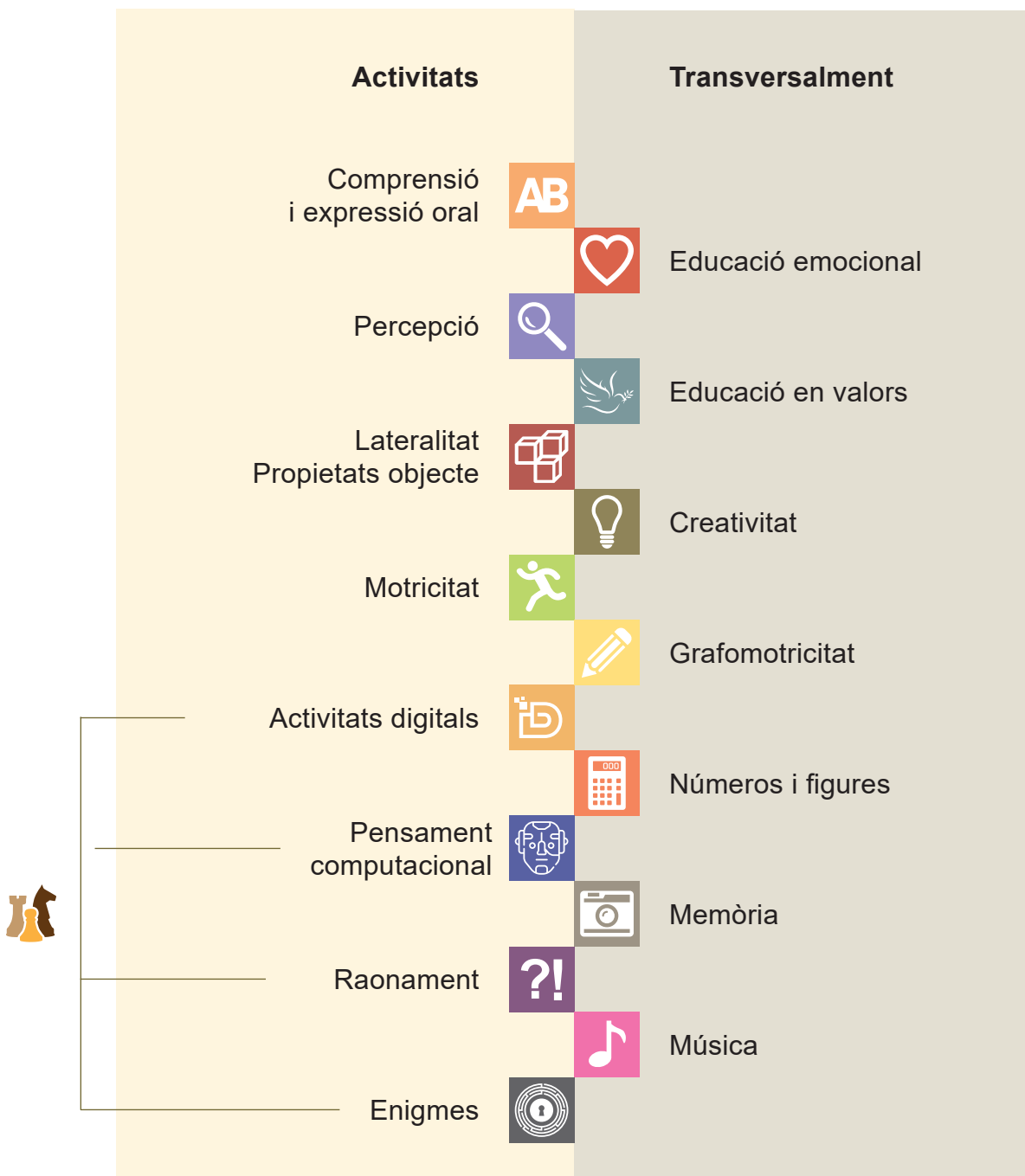
2 Continguts

En aquest projecte es treballen transdisciplinàriament la majoria dels continguts curriculars de l'etapa a partir del centre d'interès del joc dels escacs.

En l'esquema següent s'observen dues columnes de continguts en les activitats de les unitats d'aquest projecte *Preescacs creatius*. Cadascun dels que s'indiquen a la columna de l'esquerra es planteja a través d'un tipus específic d'activitat, que constitueix l'*octàleg d'activitats* utilitzat en les unitats del llibre del professorat. En canvi, els continguts de la columna dreta es treballen transversalment des de totes aquestes vuit tipologies d'activitats.

En aquest dossier es proposen una sèrie d'exercicis, que s'exposen en l'apartat següent d'aquesta introducció, *Estructura de les unitats*, on es combinen continguts de totes dues columnes.


A més, també s'ensenyen continguts molt elementals d'escacs basats en la direccionalitat del moviment de les peces, especialment en les tipologies indicades en el gràfic.




En les taules següents s'indiquen alguns dels continguts treballats en aquest dossier.

AB


- Identificar lletres del tauler relacionades amb les columnes: A, B, C y D
- Identificar números del tauler relacionats amb les files: 1, 2, 3 y 4
- Vocals de les peces d'escacs: **rei, torre, alfil, dama, cavall i peó**
- Vocals de paraules escaquístiques: **escacs**



- Dibuixos sobre reis, torres, alfils, dames, cavalls i peons
- Combinació amb figures geomètriques i els números 1, 2 i 3.
- Repasar traçats i pintar figures o números.
- Pintar mandales sobre motius escaquístics.




- Figurae idèntiques
- Figura diferent
- Figura repetida
- Figura intrusa
- Figura idèntica
- Seqüències de peces (sopa de figures)
- Observació de diferències
- Laberint de peces.



- Línies horitzontals i verticals
- Número 1
- Línies horitzontals i verticals
- Línies inclinades.
- Número 2
- Línies horitzontals i verticals
- Línies verticals
- Número 3




- Gran - Petit
- Alt - Baix
- Davant - Darrere
- Dins - Fora
- Més gran - Més petit
- A un costat - A l'altre costat
- Cap amunt - Cap avall
- Damunt - Davall



- Distingir 1 (entre 1 i molts)
- Pocs - Molts
- Distingir 1 (entre 1 i 2)
- Comparar quantitats (1 i 2)
- Distingir 2 (entre 1, 2 i 3)
- Distingir entre 1, 2 i 3
- Distingir quantitats (1, 2 i 3)
- Distingir cap, alguns i tots.

?!

- Sèries lògiques (gran - petit)
- Sèries lògiques amb files (colors)
- Laberints (horitzontals i verticals)
- Laberints (diagonals)
- Combinar colors i figures.
- Distingir camins (colors)
- Ordenació temporal (2 imatges)
- Relaciona o associa (peces i siluetes)



- El tauler
- Les caselles i els seus noms
- El rei: caselles adjacents
- La torre: horitzontal i vertical
- L'alfil: diagonal
- La dama: horitzontal, vertical i diagonal
- El cavall: salta
- El peó: avança i no retrocedeix.

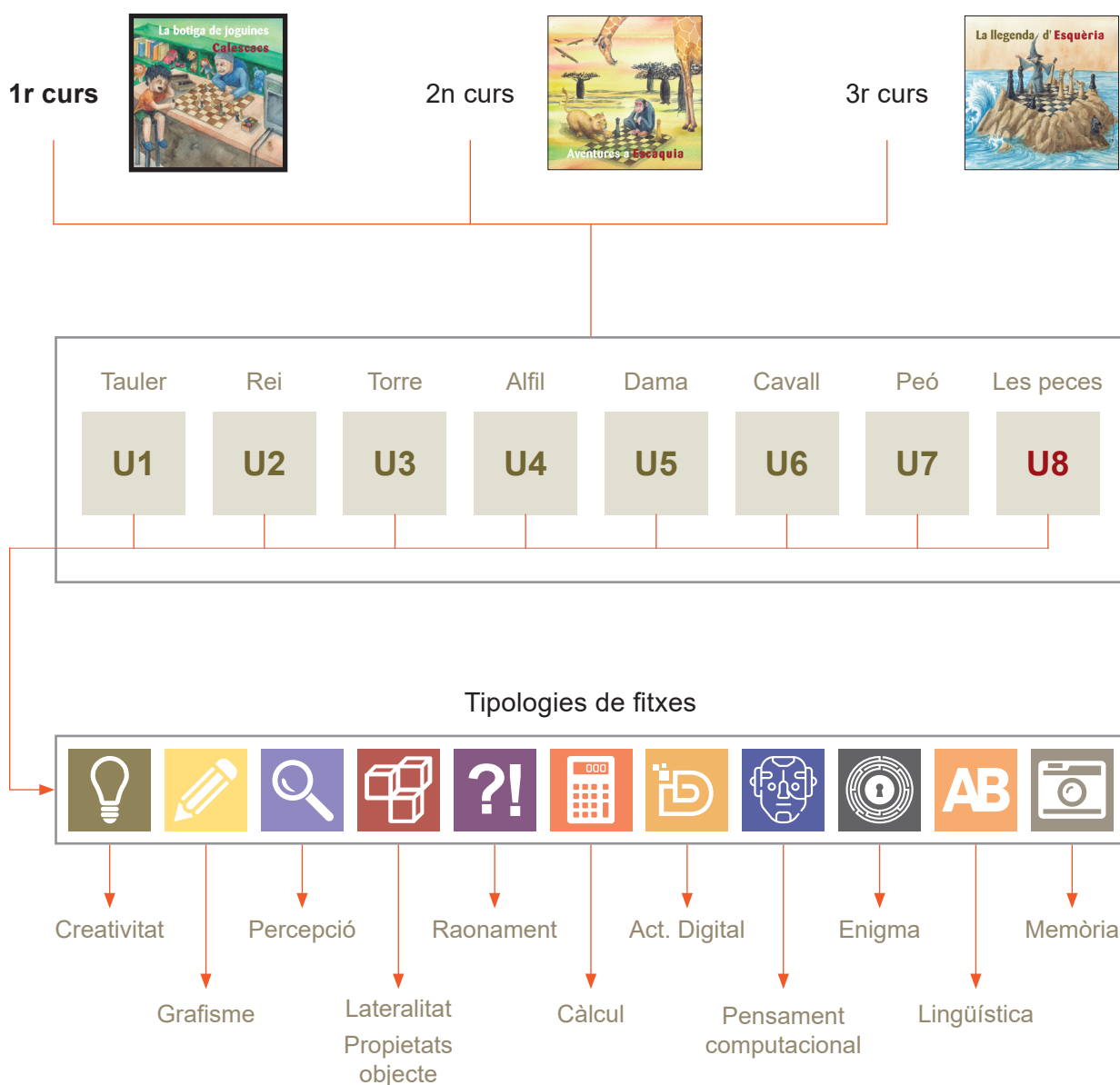
3 Estructura de les unitats

Per a cada curs escolar hi ha un dossier d'exercicis que consta de vuit unitats. En cadascuna de les set primeres unitats es presenta un element del joc dels escacs (el tauler, el rei, la torre, l'alfil, la dama, el cavall i el peó) i en la vuitena es treballa amb totes les peces.

En cada unitat es proposen una sèrie de fitxes basades en les activitats i els continguts citats a la pàg. 4 d'aquest dossier. Alguns formen part de l'octàleg d'activitats i altres són dels que es treballen transversalment en aquestes propostes.

En totes les unitats es presenten els mateixos onze tipus d'exercicis, que es mostren a la part inferior d'aquesta pàgina.

A cadascuna d'aquestes tipologies se li assigna una icona diferent per facilitar-ne la identificació a les capçaleres de les fitxes.



4 Metodologia

En aquest apartat s'exposa la metodologia general del projecte i, posteriorment, s'especifica la utilitzada en aquests dossiers.

General (projecte *Preescacs creatius*)

En aquestes edats, l'alumnat necessita **jugar, experimentar, sentir, descobrir, moure's, manipular, crear...** perquè sent una gran curiositat per conèixer el seu entorn i el seu propi cos. Per tant, cal aprofitar la gran motivació intrínseca que té l'alumnat en aquesta etapa infantil.

Així mateix, l'aprenentatge des de l'**emoció** és fonamental per millorar el procés i, d'aquesta manera, afavorir el plaer d'aprendre, ja que retroalimenta la motivació intrínseca de l'alumnat.

Atès que aquest projecte es basa en l'ús del joc i en la realització d'activitats lúdiques, es podria resumir dient que s'**aprèn jugant** i es **juga aprenent**.

En el llibre del professorat s'amplia aquest contingut i, concretament, les metodologies específiques corresponents a cadascuna d'aquestes tipologies utilitzades.

Tot això serveix com a marc referencial per al disseny de les vuit tipologies d'activitats (*octàleg d'activitats*) seleccionades per desenvolupar cadascuna de les unitats dels tres cursos d'aquesta etapa escolar.

També és útil per dissenyar les fitxes de les activitats transversals com, per exemple, les de creativitat, grafomotricitat, càlcul i memòria.

Específica (dossiers)

Totes les fitxes, independentment de la seva tipologia, es resolen traçant i pintant per potenciar el desenvolupament de la **grafomotricitat** de l'alumnat.

En la tipologia *Grafisme*, consisteix a repassar línies (horitzontals, verticals o diagonals), contorns (polígons, peces d'escacs, lletres...), traçats corbs (recorreguts de laberints, números...) i, també, a pintar tot l'anterior intentant no sobrepassar els contorns.

En la tipologia *Creativitat*, a més de repassar contorns, caldrà pintar els dibuixos o les mandales de la manera més original i creativa possible.

En la resta de tipologies, a més de traçar i/o pintar per indicar les solucions, prèviament s'han de resoldre els reptes o les propostes plantejats en cada exercici.

Per realitzar totes les activitats proposades en el llibre del professorat només cal disposar del llibre i descarregar-se els PDF de les làmines i els retallables dels tallers.

En canvi, per treballar la grafomotricitat és necessari que cada alumne disposi del seu propi dossier.

Els colors són de tipus pastel per afavorir la concentració.

Opcional (amb el llibre del professorat)

Si els pares i les mares disposen del llibre del professorat, podran proposar als seus fills i filles totes o una part de les activitats plantejades en les unitats del curs corresponent a la seva edat.

En aquelles activitats en què es treballin tallers (*percepció, lateralitat-propietats de l'objecte, raonament i enigmes*), no caldria imprimir les làmines dels PDF si es poden visualitzar en un ordinador o una tauleta. Es poden resoldre damunt d'un tauler amb l'ús de les peces i dels objectes retallables.

5 Avaluació

Consideracions generals (projecte *Preescacs creatius*)

Els tres processos d'ensenyar, aprendre i avaluar han d'estar plenament integrats en la pràctica de l'aula; per això, les activitats d'avaluació formen part de les sessions.

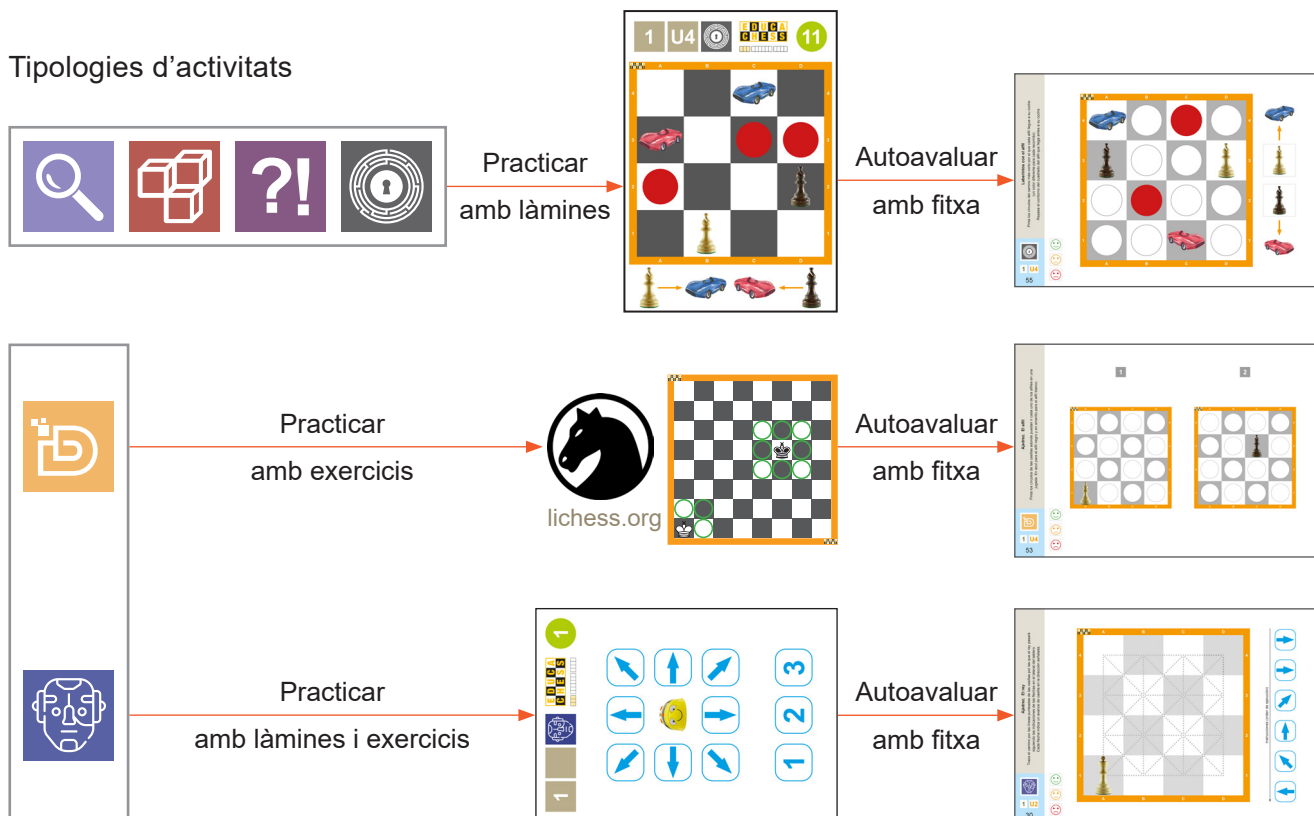
A les pàg. 23 i 56 del llibre del professorat s'explica amb més detall el procés avaluatiu adoptat en aquest projecte i els recursos utilitzats (rúbriques, fitxes d'observació i portafolis).

Si es disposa del llibre del professorat, s'aconsella que cada fitxa es faci posteriorment a les sessions dels tallers corresponents a la mateixa tipologia d'activitat.

En les sessions de taller en grup (a l'aula amb el professorat) o en solitari (a casa amb els pares), l'alumnat anirà experimentant, trobant dificultats, cometent errors... A la pàg. 23 s'explica com l'error és un gran recurs didàctic i és essencial en el progrés de l'aprenentatge.



Tipologies d'activitats



En cada fitxa es mostren, a la part inferior esquerra, tres cares perquè l'alumnat indiqui com s'ha sentit en la realització de l'exercici proposat. Per fer-ho, ha de repassar el contorn del quadre de la cara escollida.



A la pàgina següent es mostren les siluetes corresponents als elements del joc que es treballen en cada unitat. Aquestes siluetes presenten dos nivells (si s'ha après poc o molt).

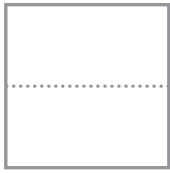
Un cop acabada una unitat, l'alumne pinta les franges de la silueta corresponent estimant el que ha après en aquesta unitat.

Autoavaluació

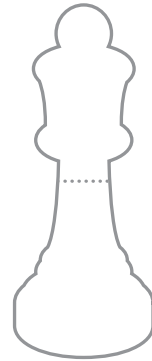
Un cop acabada una unitat, s'han de pintar les franges de la silueta corresponent.
Pinta una o les dues franges si estimes que has après poc o molt, respectivament.

1

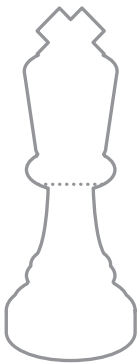
U1



U5



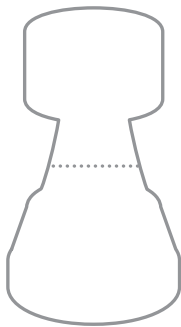
U2



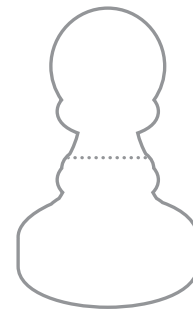
U6



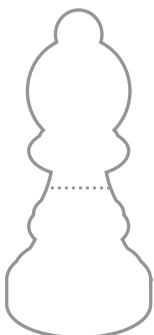
U3



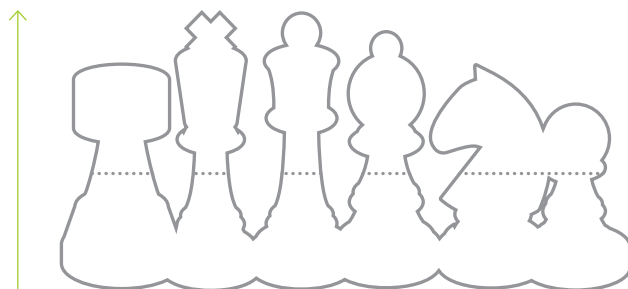
U7



U4



U8

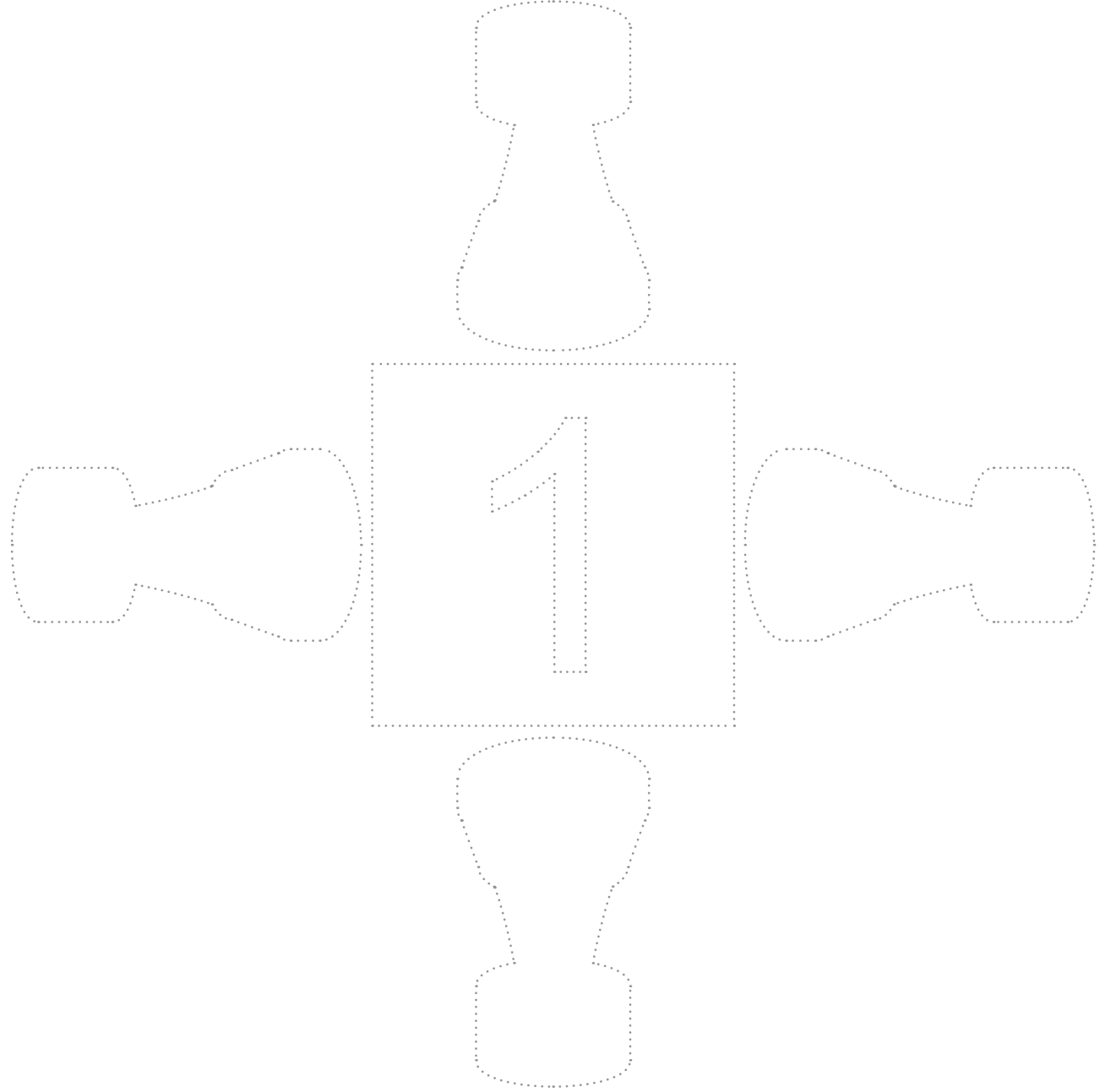
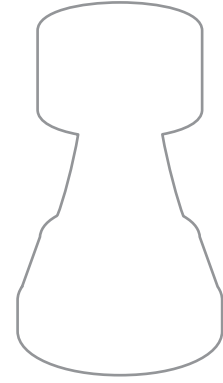




1 U3

Mandala

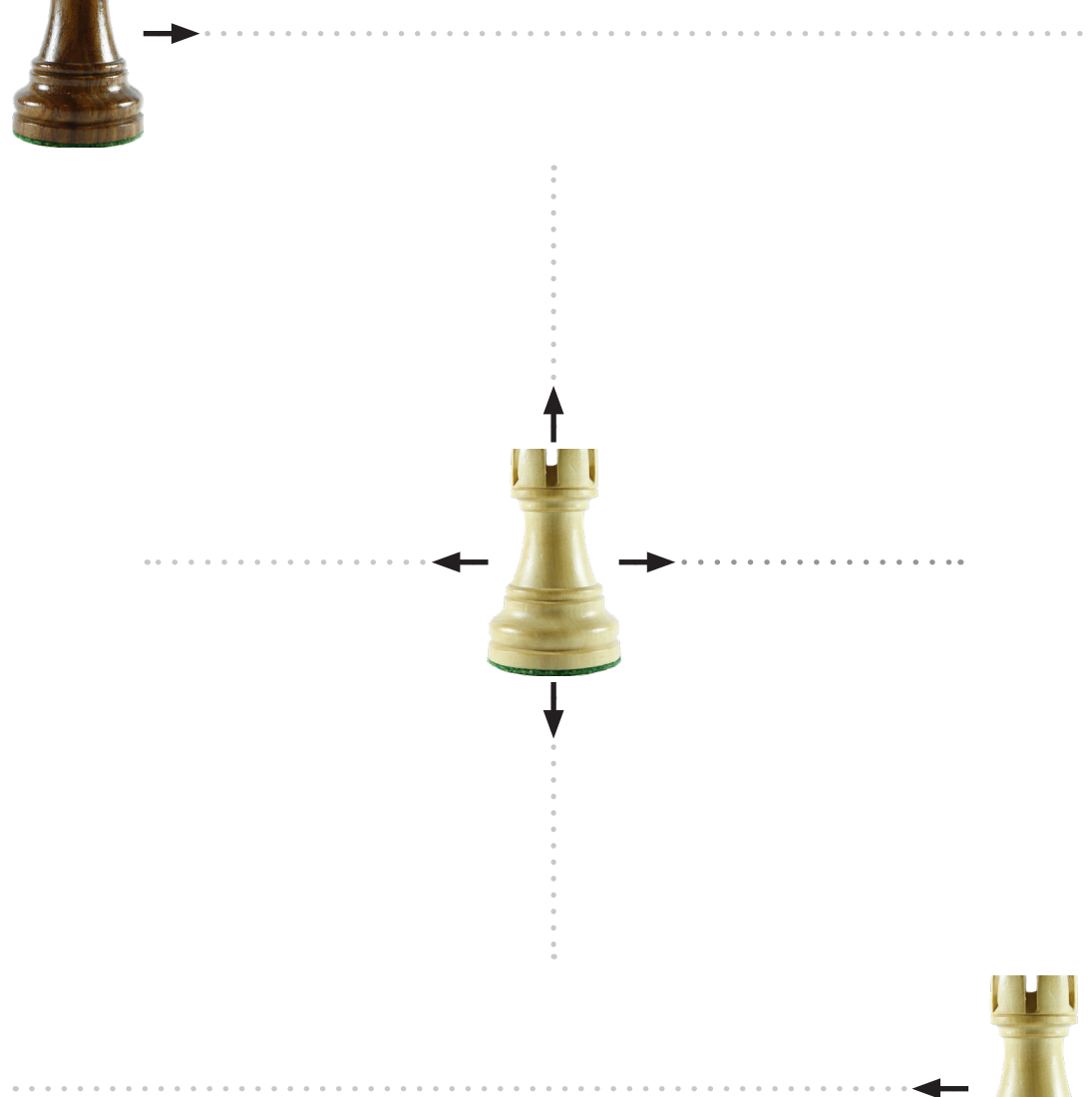
Repassa el contorn i pinta les torres i el número u.
Les torres horitzontals d'un color i les verticals d'un altre.



Línies horitzontals i verticals

Traça els camins de la torre.

Les torres es mouen per les horitzontals i les verticals.



1 U3

Figura repetida

Repasa el contorn dels requadres de les dues peces d'escacs repetides.



1 U3

37



1

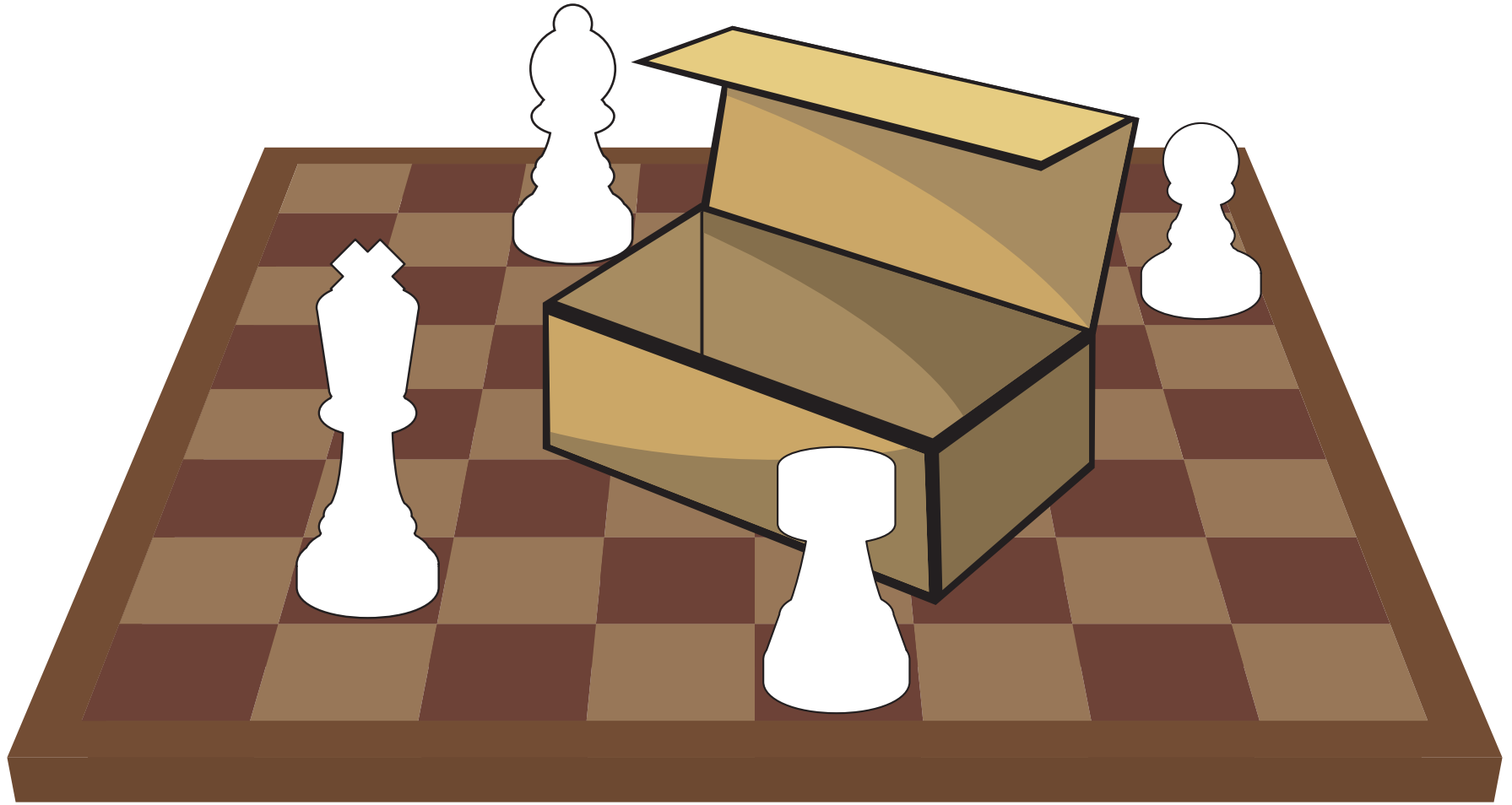


2



Davant – Darrere

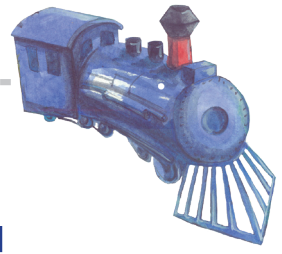
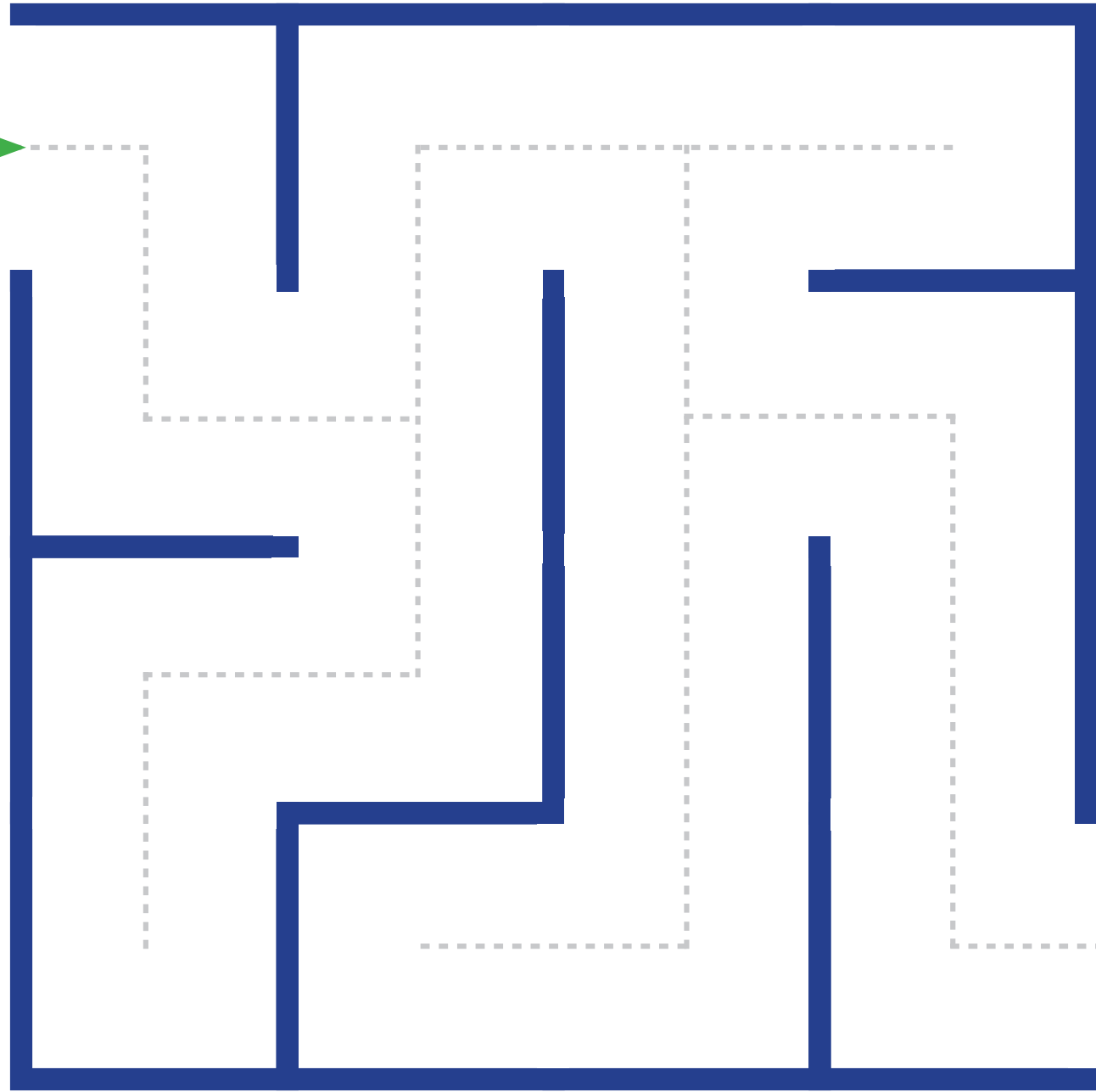
Pinta les peces que es troben davant de la capsa.
Cada peça d'un color diferent.



1 U3

Laberint (horitzontals i verticals)

Traça el camí que ha de recórrer la torre negra per arribar al tren.



1 U3

Numeració: número 1

Repassa el contorn dels quadrats que continguin només una torre.



1 U3



1



1

2



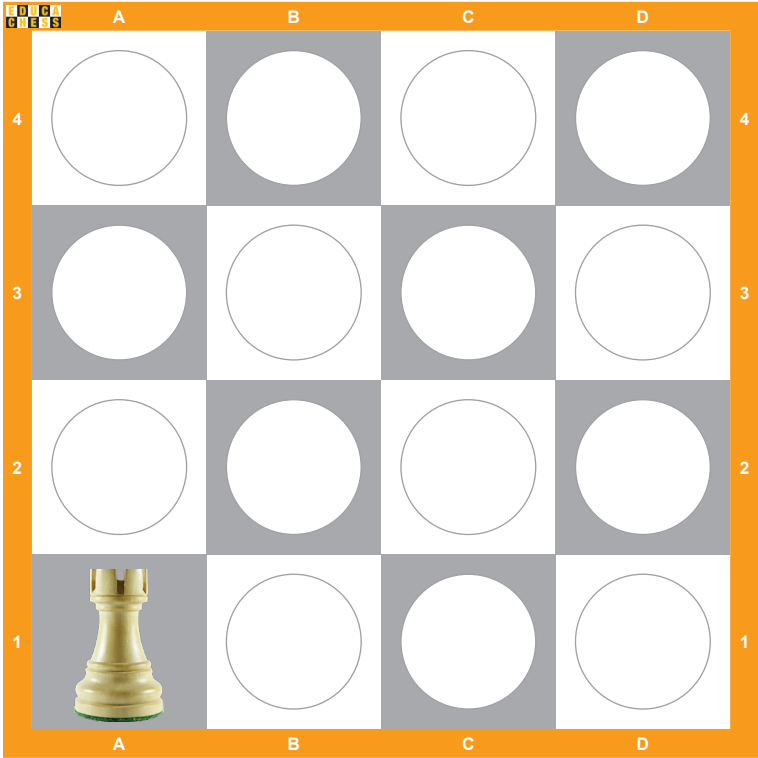
Escacs. La torre

Pinta els cercles de les caselles on poden anar cadascuna de les torres en una jugada.
En blau per a la torre negra i en groc per a la torre blanca.

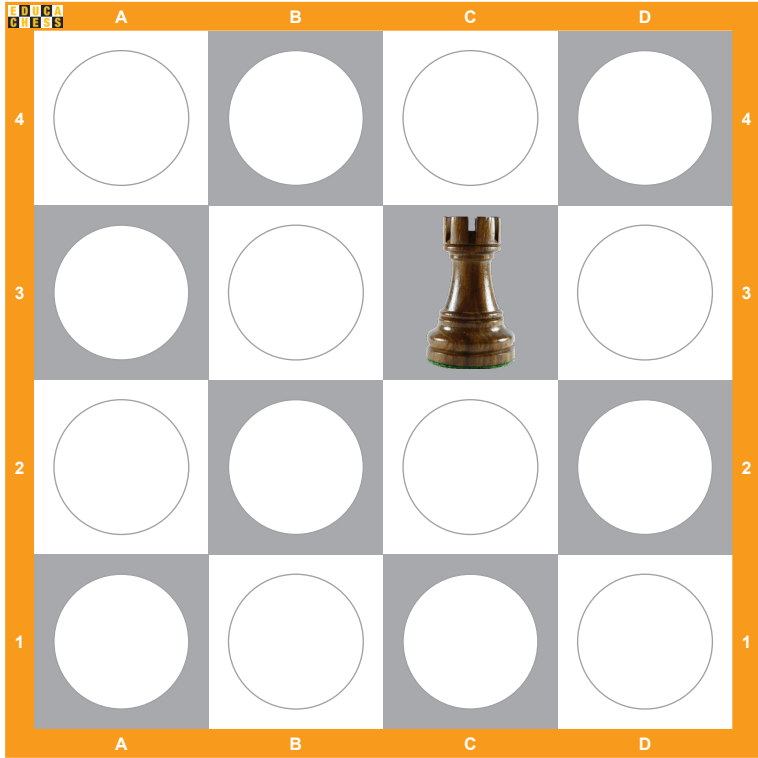


1 U3

1



2

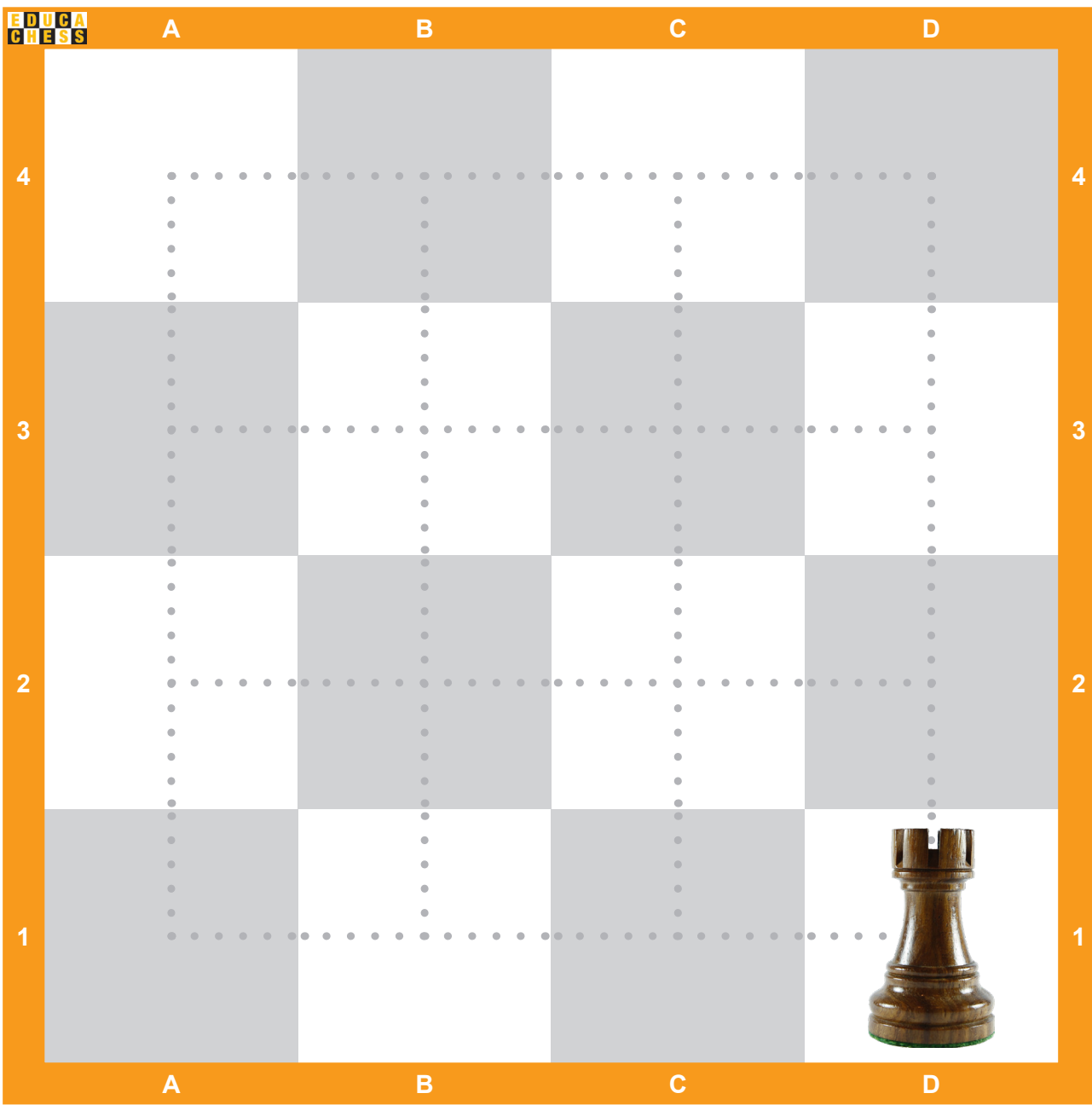




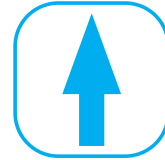
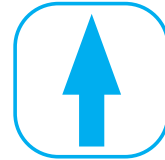
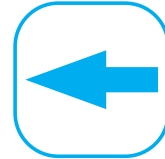
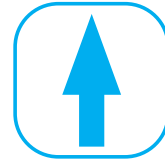
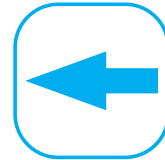
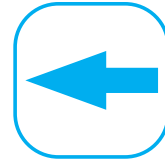
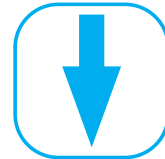
1 U3

Escacs. La torre
Traça el camí per les línies de punts de les caselles per les quals la torre passarà seguint les indicacions de les fletxes al lateral del tauler.

Cada fletxa indica que s'ha de moure una casella en la direcció assenyalada.



Instrucciones (orden de ejecución)





1 U3

Laberints amb la torre

Pinta els cercles del camí més curt pel qual cada torre arriba al tren (un color diferent per a cada recorregut).

Repassa el contorn del quadrat de la torre que arriba abans al tren.



EDUCA CRESS

	A	B	C	D
4				
3				
2				
1				
	A	B	C	D





Escacs (vocal)

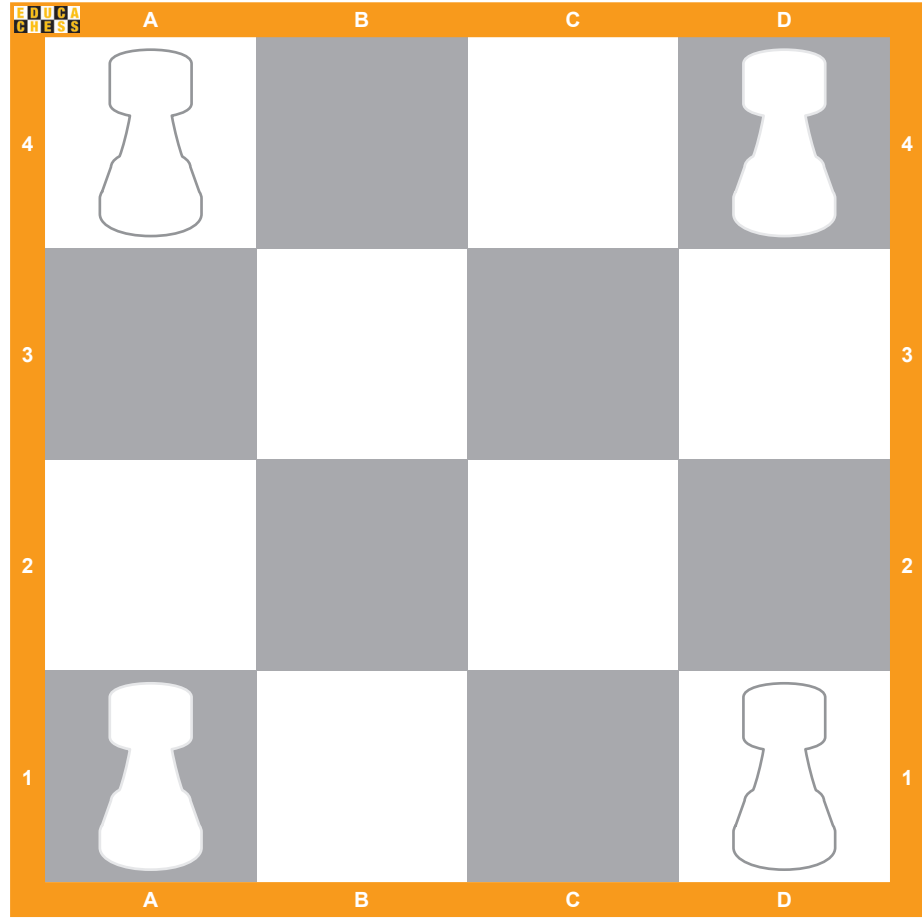
Repassa les línies de punts de les vocals de la paraula torre.

Pinta l'interior de les consonants.

Pinta amb colors diferents les torres del tauler.



T O R R E



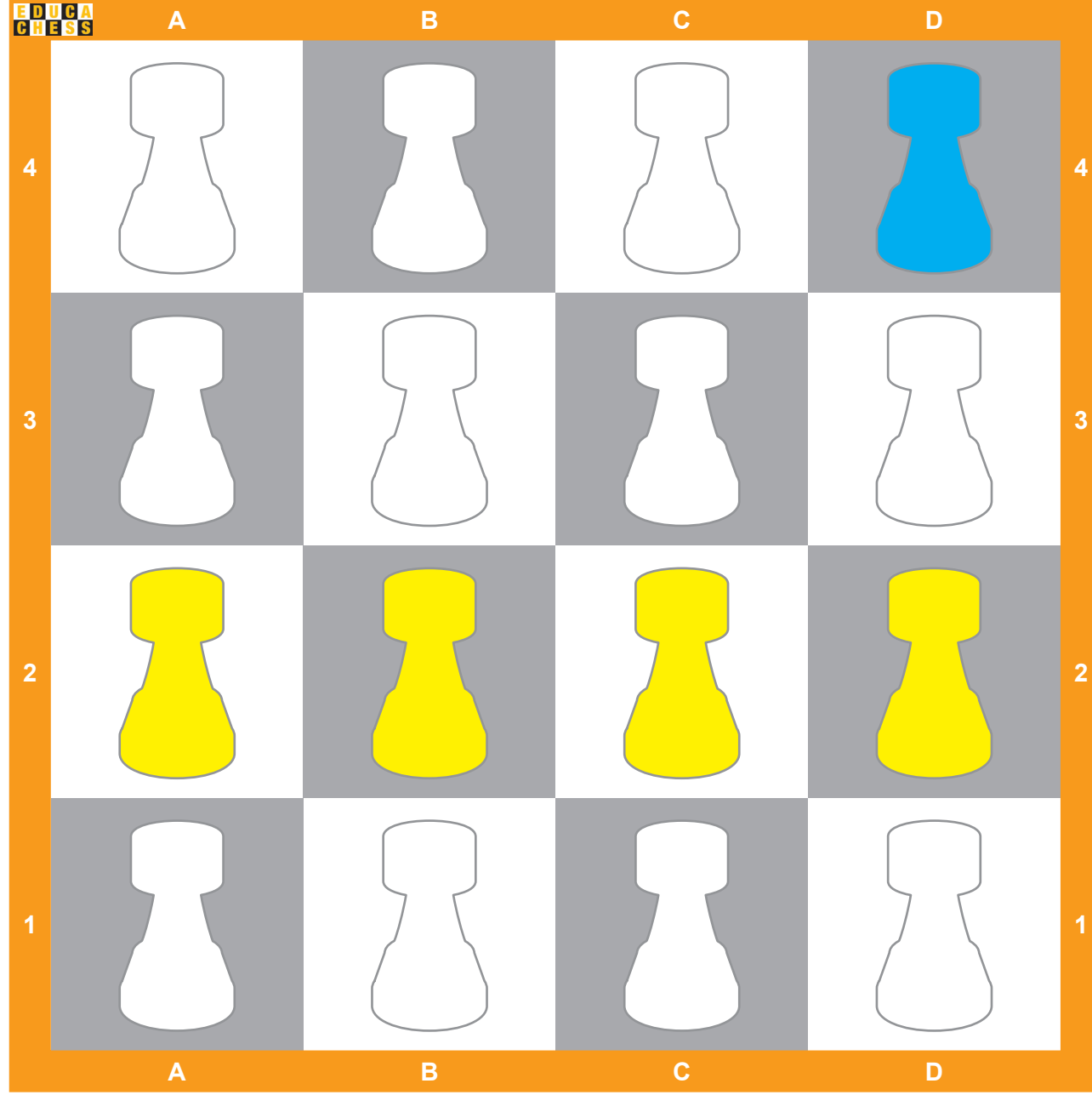
Torres al tauler (1)

Memoritza la posició de les torres pintades i els seus colors.
Es recomanen 30 segons, però el professorat pot adaptar-ho al seu alumnat.



1 U3

45



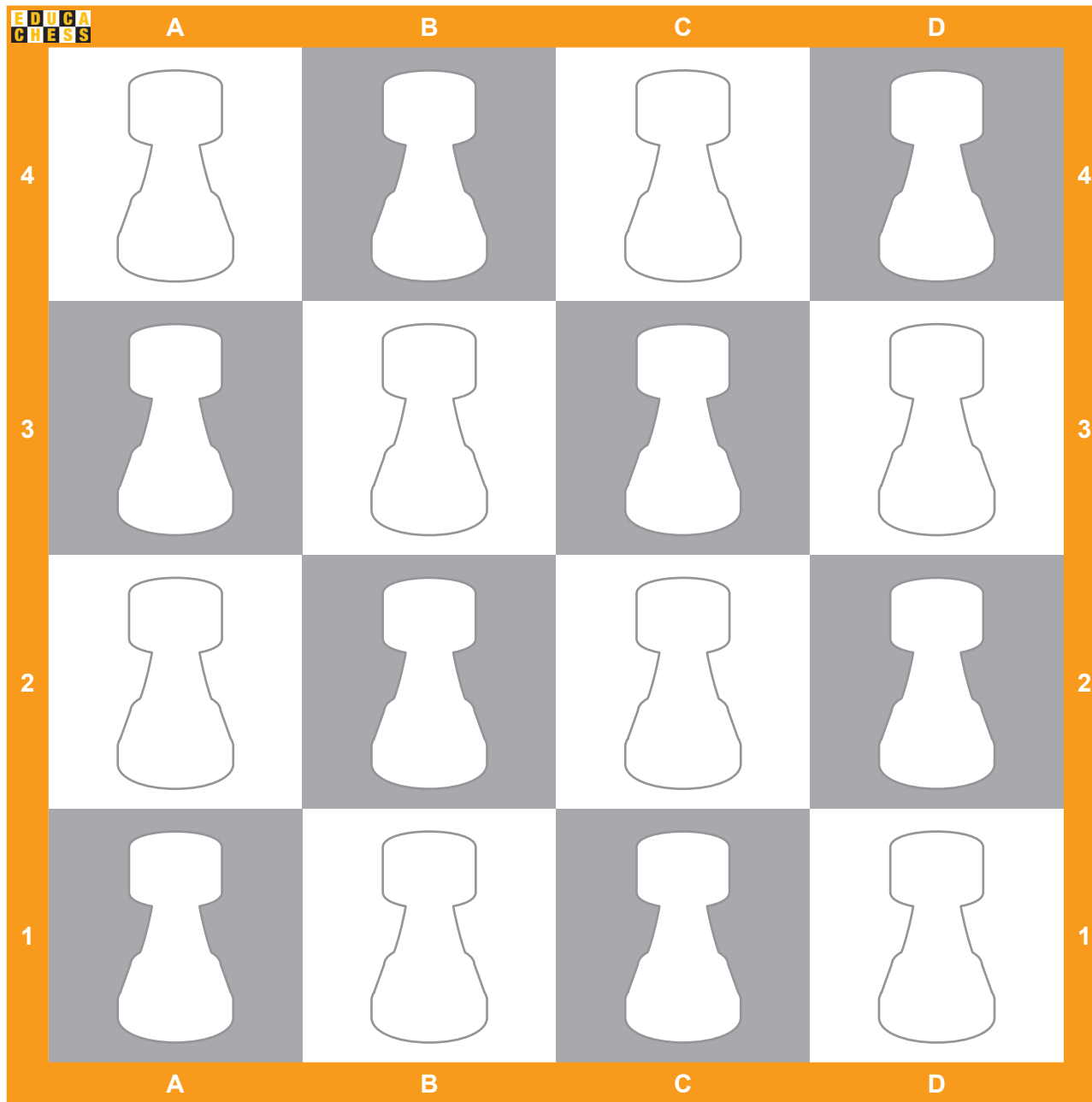
Torres al tauler (2)

Pinta les torres del tauler anterior amb els mateixos colors.



1 U3

46



PreEscacs creatius

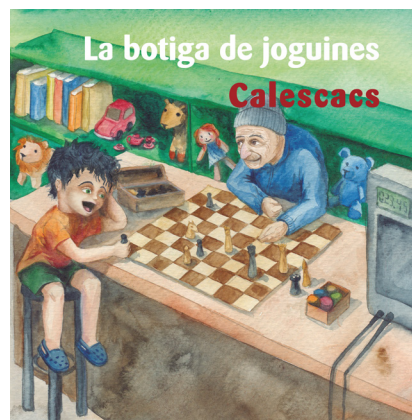
Escacs educatius

Etapa infantil

Educacchess



La implementació dels **escacs educatius** en tota l'etapa d'Infantil es basa a treballar les matèries curriculars i desenvolupar les habilitats cognitives, emocionals, motrius i creatives a partir dels elements bàsics que componen el joc dels escacs i de l'ús del model del Disseny Universal per a l'Aprenentatge (DUA).



En el llibre *Preescacs creatius. Escacs educatius* es presenten propostes lúdiques que combinen els continguts curriculars amb el coneixement dels elements bàsics dels escacs: les peces (rei, torre, alfil, dama, cavall i peó) i el tauler (caselles, files, columnes i diagonals). Així mateix, s'hi inclouen les orientacions metodològiques, els criteris d'avaluació i els materials corresponents.

Per fer-ho, s'utilitzen contes, cançons, jocs motors, activitats i exercicis que fomenten la imaginació, la creativitat i les habilitats emocionals; potencien les capacitats cognitives i l'expressió i comprensió oral i escrita; i afavoreixen el desenvolupament de la motricitat i la grafomotricitat.

A les pàgines inicials d'aquest dossier s'expliquen, de manera molt breu, el projecte, l'ús del dossier i la metodologia utilitzada, amb la finalitat que pugui ser emprat tant pel professorat d'infantil a l'aula com per les famílies a casa.

Preescacs

creatius

1

Educachess

Exercicis

Aquesta col·lecció de dossiers d'exercicis forma part del projecte **Preescacs creatius**, orientat a implementar els escacs educatius i fomentar la creativitat en l'etapa d'infantil (de 3 a 5 anys).

En aquests dossiers per a l'alumnat es potencien les **capacitats cognitives** (creativitat, grafisme, percepció, raonament, intel·ligència espacial, càlcul...), el **pensament computacional** inicial i el desenvolupament de la **motricitat fina**. Cada dossier conté vuit unitats de dotze pàgines cadascuna.

A més, aquests dossiers serveixen com a **portafoli** i com a recurs avaluatiu del projecte, ja que sis de les fitxes s'utilitzen perquè l'alumnat s'autoavalui en finalitzar els tallers de làmines corresponents.

En el **llibre del professorat** es presenten el projecte, totes les activitats dels tres cursos i els recursos complementaris, que es treballen de manera **transdisciplinar** mitjançant cançons, contes, tallers (amb més de 2.000 làmines descarregables), exercicis i jocs sobre motricitat, música, memòria, educació emocional, educació en valors, llenguatge, etc.

Al seu torn, en l'àmbit escaquístic es treballen els elements del joc (les peces i el tauler), la **direccionalitat** de les peces, el **concepte de jugada** i la **captura** amb minitaulers (de 3x3 fins a 8x8).

Així mateix, aquests dossiers també serveixen com a **quaderns diestiu** per iniciar-se en el joc dels escacs mentre es reforcen i consoliden els continguts curriculars de l'etapa d'infantil.

A més, es potencia el desenvolupament de la **motricitat fina**, ja que en tots els exercicis cal traçar (línies de laberints, repassar contorns de figures, lletres, números...) i pintar (figures, mandales...).

Aquest projecte està dissenyat perquè les mares i els pares també puguin formar part activa del desenvolupament de les seves filles i fills. Per això s'ofereix el lot complet (el llibre del professorat, els dossiers, la trilogia de contes...) per disposar de tots els materials i les metodologies que afavoreixen un aprenentatge divertit.

EDUCA
CHESS

